

SOBRE L'ASSAIG 'PIRATES DE LA LLIBERTAT'

CRONOLOGIA

Febrer 1960

Esclaten les primeres bombes del DRIL a Madrid. José Ramon Jurado mor manipulant-ne una. Antonio Abad Donoso és afusellat.

Abril 1960

Xosé Velo proposa l'operació Dulcinea a alguns dirigents espanyols del DRIL. Serà el primer segrest polític de la història d'un transatlàntic de passatgers.

Juny 1960

El DRIL intenta atemptar contra Franco al Santiago Bernabéu. Segona campanya del DRIL. Mor accidentalment a Donosti una nena de dos anys, que alguns han comptat com la primera víctima d'ETA.

20 de gener del 1961

Velo i Sotomayor, amb la majoria dels assaltants, s'embarquen en el *Santa María* al port de La Guaira (Veneçuela). El tercer comandat, Galvão, ho fa l'endemà a Curaçao.

22 de gener del 1961

1.30, hora H. El *Santa María*, rebatejat com a *Santa Liberdade*, és pres sense gaire resistència, però una confusió provoca un tiroteig. Un membre de la tripulació, João José do Nascimento Costa, és ferit greument i finalment mor.

23 de gener del 1961

Comença la persecució del *Santa Liberdade*, encara il·localitzat. Un vaixell mercant danès dona la veu d'alarma dos dies després.

26 de gener del 1961

Un cop implicat el creuer *Canarias*, insígnia de la flota espanyola, en la persecució, el DRIL assumeix l'autoria del segrest.

31 de gener del 1961

Reunió amb una representació dels Estats Units per negociar el desembarcament de la tripulació. El periodista aventurer Gil Delamare arriba al vaixell en paracaigudes i fa un reportatge del segrest per a *Paris-Match* que fa la volta al món.

1 de febrer del 1961

El nou president del Brasil, Jânio Quadros, dona suport al DRIL i ofereix asil polític als activistes segrestadors.

2 de febrer del 1961

El *Santa Liberdade* arriba a Recife al migdia, entrega el vaixell al govern brassiler i desembarca els passatgers. El DRIL es dissoldrà poc després. El *Santa María* va ser desballestat a Formosa el 1973, un any abans de la Revolució dels Clavells que va acabar amb la dictadura de Salazar, la més antiga d'Europa, i quatre anys abans que acabi la dictadura franquista.

Quixots contra les dictadures

EVA MELÚS

PEPE VELO, HENRIQUE GALVÃO I JORGE SOTOMAYOR, L'ESTAT MAJOR DEL DRIL

Fa 44 anys, un grup d'espanyols i portuguesos van segrestar el transatlàntic 'Santa Maria' per protestar contra els règims de Franco i Salazar. Xavier Montanyà publica la història a 'Pirates de la llibertat'

Gairebé al mateix temps que el món commemora els 400 anys de l'edició del *Quixot*, el periodista Xavier Montanyà (Barcelona, 1961) narra els fets que van envoltar l'operació Dulcinea en el llibre *Pirates de la llibertat*, premi Octavi Pellissa 2002. Els fets van començar el 22 de gener de 1961, fa tot just 44 anys. Hi havia molt de quixotes en el fet de segrestar un creuer amb 1.000 passatgers per recordar al món que la península Ibèrica seguia controlada per dos dictadors, Francisco Franco, a l'Estat espanyol, i Antonio de Oliveira Salazar, a Portugal. Va fracassar la segona part de l'operació, arribar a la costa africana per sumar-se a la lluita contra la política colonialista de tots dos països. El segrest del *Santa Maria*, tot i això, va ser un gran èxit publicitari (l'equivalent a 15 milions de dòlars, segons un càlcul fet des de les Nacions Unides) i va tenir 1.500 homes de l'exèrcit nord-americà seguint l'estela del vaixell durant 12 dies. També va inaugurar una línia de resistència que amb el suport necessari hauria pogut canviar

EL 'SANTA LIBERDADE' SOBREVOLAT PER UN AVIÓ DE L'EXÈRCIT

la història política de l'Estat espanyol.

Tot i que la idea del segrest va partir de l'activista gallec Xosé Velo, àlies Carlos Xunqueira de Ambía, i que la meitat dels 24 assaltants eren espanyols (la majoria gallecs, i més del 50 per cent, comunistes disconformes amb el no intervencionisme que implicava la política de reconciliació nacional de les institucions republicanes a l'exili), el règim franquista va intentar silenciar l'acció i quan en va parlar va ser per definir-la com "un afer portuguès". "Després de la mort del dictador, l'any 1975, el silenci covard fruit dels pactes de la Transició, que ha sepultat la nostra història, ha provocat que el passat se'ns aparegui com un mirall trencat", escriu Montanyà. No és la primera vegada que

el periodista, conegut sobretot pels seus reportatges televisius a TVE, TV3 i ARTE-França, treu a la llum una qüestió amagada en els arxius del franquisme. El 1996 va signar amb Lala Gomà un treball sobre els anarquistes Granados i Delgado, que van ser executats sense proves. El 2002, la seva proposta sobre activistes pirates va guanyar el premi Octavi Pellissa que publica l'editorial Empúries i que atorga 12.000 euros a projectes de creació literària o d'assaig en el camp de les humanitats. Així, la idea ha pogut convertir-se en llibre dos anys després.

RECONCILIACIÓ

Perduda la Guerra Civil el 1939, la major part de les institucions

i partits a l'exili van optar per l'anomenada política de reconciliació nacional, contrària a tota mena de violència o a l'acció directa per enderrocar la dictadura franquista. Motius ideològics a part, Montanyà assenyala que les institucions no van volen arriscar la seva comoditat en els països d'acollida, que toleraven el franquisme, ni córrer el risc de provocar un altre enfrontament civil. El govern republicà a França, en paraules del seu cap, Emilio Herrera, "ha d'estar limitada a l'esfera diplomàtica". L'operació Dulcinea, que va revifar l'organització d'actes de protesta imaginatius, va ser l'expressió de dues generacions de descontents, els supervivents dels anys 30 i els joves fills de l'exili dels 60.

Tot i que la idea del segrest era de l'activista gallec Xosé Velo i que dotze assaltants eren espanyols, el règim franquista va definir l'acció com "un afer portuguès"